

IZVEŠTAJ O RADU CENTRA "ŽIVETI USPRAVNO" ZA 2022.

Centar ŽIVETI USPRAVNO osnovan je 29.1.2002, registrovan 22.2.2002. S obzirom na misiju stvaranja okruženja u kome će se poštovati sva ljudska prava osoba s invaliditetom i omogućiti puna primena Međunarodne konvencije o pravima osoba s invaliditetom, Centar 16 godina doprinosi stvaranju pristupačnosti svega što ljudi stvaraju, ukazujući u poslednjih nekoliko godina na to da je međuljudska pristupačnost preduslov svih ostalih vidova pristupačnosti, stvaranju uslova za socijalnu inkluziju i preduslova da ovaj proces u smislu pilotiranja službi podrške koji još uvek ne postoje u zajednici ili nisu razvijene: organizovan prevoz 2008 - maj 2011. (do formiranja gradske dispečerske službe maja 2011. godine), servis personalne asistencije počev od 2008, iskustveno (vršnjačko) savetovalištpere od marta 2010. godine.

Proistekao je iz Savetovališta za psiho-socijalnu podršku osobama s invaliditetom koji je 19.9.2000. otvorila tadašnja beogradska kancelarija francuske humanitarne organizacije HENDIKEP INTERNEŠNL (HI).

U toku 2022. godine organizovano je 54.218,5 sati usluge personalne asistencije za 17 osoba sa invaliditetom, od kojih su 14 iz Novog Sada, za 13 žena i 4 muškarca, od kojih su 4 korisnice mlađe od 30 godina i 4 starije od 60. Od ostalih petoro 1 korisnik je iz Beograda (organizovano mu je 1128 sati usluge, po jedna korisnica iz Sombora (388 sati) i iz Subotice (1928 sati)

U Novom Sadu pruženo je 50.775 sati usluge PA, i to:

- 117,06 sati usluge u januaru sredstvima preostalim po zahtevu za decembar 2020. s namenske gradske budžetske linije,
- 44.744.44 sati usluge po mesečnim zahtevima za sredstva s namenske budžetske linije iz 2021,
- 1.057,51 sat Gradsko veće je odobrilo 6.12. na osnovu zahteva Gradskoj upravi i gradonačelniku da se pokrije peta norma korisnicama Ljiljani Čakmak i Olgici Ilin, kojima je neophodna celodnevna asistencija, tj. nečije prisustvo sve vreme i asistencija dveju osoba za svako podizanje i prelaz u/s kolica, od toga 282 Ljiljani Čakmak i 776 Olgici Ilin, razliku do punog 776. sata pokrio je Centar.

Jednoj osobi je i tokom cele 2022. godine pružana svakodnevna iskustvena podrška, a ostali njeni vidovi, shodno potrebama pruženi su za minimalno 85 osoba.

U toku 2022. u Centru je radilo 55 osoba:

- 16 po ugovoru o radu na neodređeno vr. (10 žena, 6 muškarca), 28 osoba (21 žena i 7 muškaraca),
- 5 žena (3 penzionerke i 2 zaposlene kod drugog poslodavca) radile su po ugovoru o delu bez zdravstvenog osiguranja pošto im je plaćeno, od toga 3 tokom cele godine,
- Dvoje su, po prvi put otkako Centar organizuje uslugu bili angažovani po ugovoru o delu za nezaposlenu osobu sa zdr. osiguranjem jer im je tako odgovaralo. Asistent je prekinuo angažovanje 31.12, asistentkinja je nastavila da radi i u 2023. po ugovoru o radu na određeno vreme s 35 sati angažovanja nedeljno.
- 5 žena radilo je po ugovoru o privremeno-povremenim poslovima na gradskom javnom radu, po 2 kao asistentkinje i pružateljice podrške u donošenju odluka i 1 na pružanju iskustvene podrške, 1 asistentkinja nastavila je da radi od oktobra po ugovoru o radu na određeno vreme, plata joj je finansirana s namenske gradske linije za PA, 1 pružateljici

podrške u donošenju odluka RŽF urgentnim grantom i prva pružateljica ovog vida podrške sufinansirali su zaradu po ug. na određeno vr. u oktobru i novembru, a RŽF i Gradska uprava za socijalnu i dečju zaštitu kroz projekat USLUGA PERSONALNE ASISTENCIJE OSOBAMA S INVALIDITETOM, PODRŠKA U DONOŠENJU ODLUKA I ISKUSTVENA (PEER) PODRŠKA u decembru po ugovoru o radu na određeno vreme.

- 33 osobe radile su po ugovoru o radu na određeno vreme na pružanju usluge personalna asistencije, od toga je jedna prvih mesec dana radila po ugovoru o delu za zaposlenu osobu, dok mu nije istekao ugovor kod prethodnog poslodavca, dve su u toku godine počele da rade na neodređeno vreme, 1 jer je stekla uslov nakon 2 godine rada, druga na vlastiti zahtev zbog podizanja gotovinskog kredita, kojima je odobren. Dvoma je u toku 2021. takođe promenjen osnov osiguranja zbog podizanja kredita. Sve trojica je odobren.
- 4 žene su volontirale: organizatorica usluge PA i organizatorica događaja za prikupljanja sredstava u zajednici, administratorica sajta i vršnjačka edukatorica, potpredsednica Centra na poslovima organizacije usluge, prevođenja informativnog materijala, pravnih dokumenata i u cilju prikupljanja sredstava i 1 saradnica na prikupljanju sredstava u zajednici.

Obezbeđen je kontinuitet i optimalni obim usluge za 14 korisnika/ca u NS (11 žena i 3 muškarca) i 1 ženu iz Subotice. Zahvaljujući kampanji grupnog prikupljanja sredstava, koja je trajala od 24.7. do 30.9, a za koju je u okviru GP podrške, kao njen nematerijalni vid urađen vizualna kampanje i na 68 dana ustupljena platforma za onlajn donacije. pokriveni su svi troškovi naknada za godišnji odmor i bolovanje u Novom Sadu i junski, julski i avgustovski neto i cela oktobarska i decembarska plata u Subotici, omogućeno je da se premosti 4 meseca asistencije sportskom novinaru u Beogradu, za koju trenutno prikupljamo sredstva novom kampanjom grupnog prikupljanja sredstava u zajednici, jer 3 očekivane donacije sportskih kladionica nisu odobrene, niti jedna druga koju je on sam ili Centar u njegovo ime tražio, sem dveju donacija u okviru akcije Humanitarni tiket u podne Kladionice Mocart u ukupnom iznosu od 116.000,00 din. i 1 lične donacije od 11.800,83 din. pokriveni su martovska plata i putni troškovi njegovoj asistentkinji i deo aprilske. Njemu je 31.7. zbog nedostatka novca prekinuta usluga, asistentkinja je upućena na korišćenje naknade u slučaju nezaposlenosti. Dogovorili su se da nastave za to vreme saradnju tako što će on doplaćivati razliku u neto iznosu. Pošto u decembru nije odobren novac za nju, da se usluga ne bi prekidala do kraja godine, jedna korisnica asistencije iz Novog Sada, korisnik iz Bagrađa i koordinatorka usluge, pokrili su direktnom uplatom na račun asistentkinje bezmalo 4 mesečne plate i naknadu za putne troškove asistentkinji. Nakon informacije, 9.1.2023. da ni Kladionica Balkan neće donirati novac, tim Centra doneo je odluku da se s uslugom njemu ne nastavlja jer zbog preliminarno uloženog novca za njen kontinuitet do 1.7. nismo imali dovoljno novca da uplatimo 13 prošlogodišnjih doprinosa i na vreme overimo zdravstveno osiguranje svim zaposlenima Centra i deci četvoro zaposlenih, što je 16.1.2023. privremeno rešeno pozajmicom Građanskih inicijativa i tako što je 9 korisnika/ca asistencije iz Novog Sada uplatilo participaciju za januar i februar 2023. Pozajmica je vraćena 31.1. zahvaljujući, opet na predlog potpredsednice Centra, akciji HUMAN DAN Knjižare Booka prethodnog dana u okviru koje je donirano 218.000,00 din. i u vezi s njom još 12.000 din. u naredna 2 dana.

Ova okolnost bila je samo povod finansijskoj neizvesnosti. Njen uzrok je to što, bez obzira na pisma i predloge koje je Centar slao resornoj gradskoj upravi od 16.8 do 9.12, na apele RŽF-a iz uloge donatora i Evropske mreže za samostalni život (ENIL), koja je iznela preporuke Komiteta UN za prava osoba sa invaliditetom u vezi s obimom asistencije i načinom plaćanja asistentata/kinja, telefonski razgovor s pravnicom resorne gradske uprave, obraćanja Kabinetu gradonačelnika i konstruktivnih izveštaja o monitoringu i usluge i njenog programskog dela koji Grad finansira s linije za projektno finansiranje, koje je sačinila savetnica Pokrajinskog zavoda za socijalnu zaštitu citirajući i pominjući odredbe Konvencije na nekoliko mesta, jedino što je Gradska uprava uradila jeste to što je od preostalih sredstava na namenskoj budžetskoj liniji

Gradsko veće 6.12, na njen predlog usvojilo zaključak o odobravanju 500.009,51 din. za 1.057,51 sati za asistenciju dvema osobama kojima je neophodna celodnevna asistencija, odnosno nečije stalno prisustvo i kojima je za svako podizanje potrebna asistencija dveju osoba, i najavljena je mogućnost da ova stavka delimično bude pokrivena i u ovoj godini. Ovim je dvema koleginicama kojima je potrebna celodnevna usluga pokriveni svi prošlogodišnji troškovi usluge, jednoj od njih treba da se pokrije još 140.000 din. za putne troškove i deo troškova asistencije u 2021. koji je sama platila.

Prvobitnim zahtevom Centar je tražio da se pokriju nepokriveni sati za njih dve u drugoj polovini 2022. i troškovi naknada za godišnji odmor i bolovanje, kako bi sredstvima obezbeđenim grupnom kampanjom bili pokriveni svi troškovi u Subotici u drugoj polovini godine (korisnica je pokrila sama zamenu za 15 dana odmora). Međutim, šefica finansijske službe resorne gradske uprave telefonom je obavestila Centar o tome da Uprava nijednu naknadu u sferi radnih prava sem naknade za pruženu uslugu po odrađenom satu ne može da pokrije prema trenutnom Pravilniku o bližim uslovima i kriterijumima za sticanje prava na finansiranje usluge PA iz Budžeta Grada Novog Sada. Traženo je takođe da se nepokriveni sati rasporede na veći broj korskornika/ca, a ne samo na dve, na šta je koordinatorka reagovala ne grubo, ali glasno da se ne može izmišljati život i da Centru predstoji pisanje izveštaja za novac koji Grad odobri po posebnom zahtevu i po redovnim zahtevima za novembar i decembar. Na sastavljanju izveštaja za nepokrivene sate i na dopunu prethodnih, na osnovu njega uloženo je 7 dana.

Potpredsednik i stručni radnik prisustvovao je Međunarodnoj konferenciji o delatnosti soc. zaštite u vezi s iskustvom u vreme kovida, od 16. do 18.5.2022. u Vrnjačkoj Banji. Pomoćnica ministra zadužena za socijalnu zaštitu odgovorila mu na sva pitanja u vezi s tim ko ima pravo na uslugu, kako se ona ugovara s direktnim pružaocima i na koji način se finansira, i predložila da Centar pošalje upit mejlom i da se na osnovu njega organizuje sastanak s predstavnicima/ama gradova u kojima Centar organizuje uslugu. Od tada je Sektor odgovorio na 4 upita pisanim putem i na 1 telefonom, što nam je dalo osnovu za dalju komunikaciju s gradovima Novi Sad i Subotica. Ishod zagovaračkog procesa u Novom Sadu jeste to da je uprava prepoznala neophodno pokrivanje rada 5 asistentata/kinje kao optimalan obim usluge dvema osobama i što je svesna toga da nepokrivanje svih troškova radnih prava stvara Centru manjak i ujedno ga dovodi do kršenja zakona o radu i o PIO, ali sem, iskaza da Grad ne može da finansira rad u telefonskom razgovoru koordinatorka s pravnicom resorne gradske uprave zaduženom za propise, nismo dobili zvanično obrazloženje zašto, sem što je na sastanku održanom 27.2.2023. u Gradskoj kući sa pomoćnicom gradonačelnika, članicom Gradskog veća zaduženom za socijalnu zaštitu i v.d. načelnicom Gradske uprave za socijalnu zaštitu, pomenuto da je zapošljavanje u javnom sektoru još uvek ograničeno, što se ne odnosi na Centar, ali se odnosi na drugog licenciranog pružaoca u Novom Sadu, a kriterijumi finansiranja su opšti. Pokriven je praznični dan 11.11, najavljeno je finansiranje prazničnih dana u 2023, ali je 16.1.2023. stiglo obaveštenje o tome da će neto cena sata pružene usluge biti 333,24 din, što je 12,05% uvećanja u odnosu na prošlu godinu, a da će praznični dani biti pokriveni samo asistentima/kinjama koje su tokom njih radili/e, jer je to u skladu s gradskim pravilnikom. Zbog toga koordinatorka je istog dana poslala zvučnu poruku sa svim spornim pitanjima u gradskim procedurama koja Centar dovode u manjak i do toga da krši zakone o radu i o PIO ne samo u vezi s finansiranjem s namenske budžetske linije već i s projektnim delom za operativne troškove i peer podršku. Razlog tome je što se novac za prva 3 meseca uplaćuje u aprilu, a doprinosi za januar, moraju se uplatiti do 28.2. za februar do 31.3.2023. jer se u suprotnom ulazi u prekršaj. Nakon konsultacija s dvema poreskim inspektorkama 27.2.2023, pošto nismo imali informaciju koliko je novca za ove stavke odobreno, stručnom radniku za uslugu personalne asistencije, podrške u donošenju odluka i peer podrške, preliminarno su uplaćeni doprinosi za minimalnu osnovicu zarade za januar 2023. Ista situacija bila je i u 2022, ali je, srećom, opomena za ova 2 doprinosi za januar i februar 2022., stigla u vreme kada je već bilo poznato koliko je Grad odobrio sredstava za ovu namenu. Ove godine smo znali da izuzeća neće biti i reagovali smo na vreme. Grad nije, sem što je na sastanku 27.2.2023. dogovoreno da se 1 po 1 pitanje rešava i da u vezi s ovom konkretnom okolnošću moraju da se menjaju procedure. Bez obzira na to što je ovo ovogodišnja okolnost

navodimo je u izveštaju za prošlu godinu jer u toku prošle godine nije rešena. Ova situacija ponavljaće se ili dok se rokovi programskog sufinansiranja usluga socijalne zaštite ne usklade s poreskim i drugim propisima ili dok se stručni rad, kancelarija, koordinacija uslugom, akreditovana obuka asistenata, knjigovodstvo i administracija ne budu, u skladu s državnim pravilnikom o licenciranju usluga socijalne zaštite finansirali s namenske gradske budžetske linije za uslugu PA.

Nakon odgovora Ministarstva, Centar je uputio pismo svim telima nadležnim za socijalnu zaštitu u Subotici da posete korisnicu, koju 4,5 godine niko nije posetio i utvrde koji vid podrške Grad, s obzirom na svoje propise treba da omogući, počevši od toga da je minimalni standard, spram potreba svog stanovništva i raspoloživog budžeta, sam definiše. CSR je uputio službenicu u stan korisnice s porukom nadležnog pravnika da, s obzirom na to da ostvaruje pravo na osnovni, a ne na uvećani dodatak za pomoć i negu drugog lica, nema pravo na finansiranje usluge PA iz Budžeta Grada Subotice i da jedino može da joj bude odobreno ukoliko revizijom bude procenjeno da ima pravo na uvećani dodatak. Krajem decembra, pošto joj se fizičko stanje pogoršalo, nakon što je saznala da očekivana donacija Kladiionice Mocart za asistenciju korisniku iz Beograda nije odobrena, korisnica iz Subotice predložila je da se po isteku ugovora, radni odnos s njenom asistentkinjom, na 3 meseca, dok se ne završi revizija naknade za TNP prekine i da se uputi na naknadu u slučaju nezaposlenosti, koju je ostvarila na 6 meseci. Nakon posete predstavnice CSR-a korisnici iz Subotice, Centar je uputio poverenici za zaštitu ravnopravnosti izveštaj s terena uz molbu za mišljenje, 21.9. poverenica je tadašnjoj ministarki poslala predlog da se član 99 Pravilnika o bližim uslovima i standardima za pružanje usluga soc. zaštite izmeni tako da uslugom PA ne budu obuhvaćeni samo korisnici uvećanog dodatka za tuđu negu i pomoć. Uz predlog je poverenica Ministarstvu poslala i Centrov dopis, a Centru obrazac za pritužbu i kako je u roku od 15 dana nismo poslali, nije došlo do pokretanja postupka u slučaju diskriminacije.

Potpredsednik Centra i stručni radnik prisustvovao je 21.5. skupu o kriterijumima procene kvaliteta usluga socijalne zaštite u Beogradu, na kome je rekao, i isto u svojoj izjavi za Emisiju PROBUDI SE TV NOVA S, povodom početka Kampanje grupnog prikupljanja sredstava ponovio da se neplaćanjem radnih prava direktnim pružaocima usluge socijalne zaštite stvara nova grupa „kako vi kažete ranjiva ili osetljiva“ pošto je poverenica za zaštitu ravnopravnosti, pa on nije morao, prethodno objasnila zašto su ta 2 pojma diskriminirajuća. Tom prilikom se upoznao s načelnicom Gradske uprave za soc. zaštitu. Rekao joj je da je neophodno da se reši nekoliko pitanja u vezi s asistencijom. Odgovorila je sa: „Vi ste baš uporni“ i rekla mu da Uprava finansira 5 velikih projekata među kojima je i asistencija.

Dvesto osoba, u čemu su najveći deo posla uradile Ljiljana Čakmak, sadašnja, i Marija Obrovački, organizatorica servisa PA u organizaciji Cetra 2017-18, podržalo je zajedničko pismo Gradskoj upravi 13. i 23.10. za pokrivanje punog obima usluge i svih radnih prava personalnih asistenata i ličnih pratilaca/lja. zahtevima se pridružilo 20 od 36 tadašnjih korisnika/ca usluge personalne asistencije od ukupno 36 nas kojima je Grad trenutno finansira, a od ostalih, 2/3 osoba ima lično iskustvo u asistiranju, među njima su trenutni svi personalni asistenti/kinje koji trenutno asistiraju u organizaciji Centra i sve troje dosadašnjih stručnih radnika Centra za ovu uslugu, kao i članovi/ice porodica osoba koje koriste asistenciju, podršku u donošenju odluka, svakodnevnu iskustvenu podršku. Uslugu ličnog pratioca detetu ili su im potrebne personalna asistencija i podrška u donošenju odluka, a zbog odredbi važećeg državnog Pravilnika o bližim uslovima i standardima pružanja usluga socijalne zaštite nemaju prava na nju. Sve osobe koje su u srodstvu ili u nekom drugom ličnom odnosu sa osobama koje koriste asistenciju/podršku u donošenju odluka ili im je potrebna imaju lično iskustvo u asistiranju, na koje su, neretko, zbog nedostatka (punog) obima podrške (bili) prinuđeni/e.

U novembru, pošto nismo imali nikakvu informaciju, potpredsednik Centra i stručni radnik, pozvao je savetnicu u Sektoru za soc. zaštitu zaduženu za propise s pitanjem dokle se stiglo s

izmenom pravilnika i može li, na osnovu svega što je Centar Miistarstvu poslao s terena, neko iz njegovog tima da učestvuje direktno ili indirektno u radu radne grupe za izmenu. Rekla mu je da je radna grupa formirana da se ne zna kad će početi s radom jer je Sektor prebukiran administrativnim poslom.

Pedeset dvoje ljudi odazvalo se na poziv Centra, odnosno predsednice, njene asistentkinje i 1 članice Skupštine, da u kancelariji Centra ili direktnim donošenjem lista, potpišu peticiju koju je pokrenula Inicijativa DIGNI GARD, POKRENI GRAD da se spreči podizanje spornog spomenika ubijenima 1944-45. među kojima je minimalno 12 ubica dece, zapovednika, podstrekivača i potkazivača u raciji u kojoj je 21-23.1.1942. pod led bačeno 1.300 Novosađana/ki. Inicijativa je uspela i u znak zahvalnosti, mada to nije nužno, Inicijativa DIGNI GARD, POKRENI GRAD 26.1.2023. u Kafe Baru FOKSTROT organizuje svirku podrške Centru. Prihod od ulaznica namenjen je usluzi personalne asistencije, njima je pokriven deo decembarske zarade asistentkinje u Subotici.

U toku decembra predata je dokumentacija za produžetak prava na finansiranje usluge za svih 13 korisnika/ca, koji su ovo pravo ostvarivali u 2021 i tokom cele 2022, jednoj 10.11. odobreno je finansiranje usluge od 10.11.2022. do 31.12.2023.

Budući da većina javnih beležnika insistira na tome da se osoba lično potpiše i ne uvažava faksimil, a kako većina ljudi koji imaju odobreno više od 40 sati usluge mesečno ne može da se potpiše svojom rukom, a potpis umakanjem prsta ili stopala u mastilo, može da se tumači kao nepismenost, zamolili smo CSR za drugo rešenje. Predloženo je da korisnici/e daju izjavu u CSR-u, što su 3.12. uradili/e, i tom prilikom razgovarali sa novoimenovanom voditeljkom slučaja za korisnike/ce PA starije od 26 godina i s nadležnom pravnicom. Naredne nedelje stručni radnik je takođe posetio CSR u vezi s odobravanjem optimalnog nivoa usluge za četvoro korisnika, Vladimiru Simoviću revizijom odobreno je 80 sati usluge nakon više od pola godine od podnošenja zahteva, ostalih troje još uvek čekaju rešenje.

Ceo postupak davanja izjava s kim osoba kojoj je potrebno više od 40 sati asistencije živi, bilo kod ovlašćenog javnog beležnika, bilo u CSR diskriminatoran je, jer članovi domaćinstva nisu dužni da asistiraju svom članu sa invaliditetom, odnosno po čl. 19 Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom, osoba ima garantovano pravo na izbor, gde će i s kim živeti i na koji će način obavljati svoje lične i društvene aktivnosti. Pored toga, JLS, procenom potreba svog stanovništva, može da predvidi finansiranje višeg standarda od državnog minimalnog, kao svoj minimalni u zavisnosti od iznosa sredstava kojima raspolaže i za to ne mora nikome da se pravda, naročito ne za uslugu koja je ljudima koji je koriste potrebna jednako koliko i kiseonik i nisu sami birali stanje koje je povod potrebe za njom, ali ono što svi možemo da izaberemo jeste da uslove sticanja prava na njeno finansiranje uredimo tako da u svakom trenutku imamo u vidu da je ona potencijalno potrebna svakoj osobi, ako ne ranije, onda sa starošću, i da se prilikom odobravanja uvažava dostojanstvo osobe, svih na koje je upućena i onih koji uslugu direktno pružaju i obezbeđuju, uključujući CSR i resorno telo JLS.

Supervizorka programa Centra nastavila je da pruža svojevrsnu mentorsku podršku dvema volonterkama Centra, uz svoj osnovni posao, i sestri jedne od njih. Takođe je njena porodica ugodila jednu devojčicu iz Omana koja je operisana u Srbiji, i njenu majku i obezbedili su im sve informacije. Pored toga roditelji dece s kojim njena idu razred ili treniraju fudbal nastavili su da joj se obraćaju za savete u vezi s tim kako da se obrate školi ili kome da se obrate da bi se rešio neki problem s kojim se deca suočavaju. Jedna porodica, čiji je deo iz Crne Gore, deo iz Kine, obratila joj se znajući da je u aktivna u Centru i u radu sa mladima, školama i organizacijama mladih jer je ćerka u drugom razredu SŠ imala problem u učenju i u odnosu sa autoritetom (nastavnicom). Nakon supervizorkinog sastanka i razgovora sa devojkom koji se odvijalo neko vreme i sa roditeljima devojka, koja inače trenira fudbal u FK VOJVODINA, upisala je nesmetano 3. godinu i sad nesmetano pohađa školu.

Centar je u maju mesecu na gradskom javnom radu USLUGA PERSONALNE ASISTENCIJE OSOBAMA S INVALIDITETOM U NOVOM SADU, PODRŠKA U DONŠENJU ODLUKA I ISKUSTVENA PODRŠKA, počeo da organizuje podršku u donošenju odluka 1 maturantkinji s Daunovim sindromom. Već nakon 15 dana uočene su promene, za sedam meseci prepoznala je da želi da se razvija kao slikarka, upoznala se s nekim veštinama, redovno odlazi na rekreaciju, penjala se na veštačke stene, išla na izlete, prvi put pila kafu u kafiću, naučila da fotografise i uči da vaja iako se nije našla u vajanju kao u slikanju. pružale su je 2 kolegice, koje osobu vide iz nje, i u obe je imala poverenja. Njena majka ga je izgubila zbog nedolaženja u dogovoreno vreme, odlaganja dolaženja ili odbijanja da dođe nakon što se korisnica vratila s mora i čistili su joj se sinusi, da joj se ćerka ne bi prehladila pošto je veći deo dana upućena na nju jer muž radi, a lako se prehladuje. Konflikt je izbegnut odvojenim razgovorima. Pružateljci nije prekidani radni odnos i za deo koji nije radila, donirala je zaradu da bi se korisnici mogli nastaviti pružanje usluge nakon javnog rada. Tražila je u avgustu prekid ugovora zbog započinjanja rada kao lična pratilja 1 učeniku. Umesto nje na javnom radu nastavlja je da radi 5. asistentkinja organizatorke usluge, koja je, po završetku javnog rada, nastavila da radi po ugovoru o radu na određeno vreme. Pet meseci na gradskom javnom radu radila je predsednica Centra kao pružateljica peer podrške, treću godinu za redom. Za ostatak godine nemamo izvor finansiranja za njen rad jer još uvek operativni troškovi usluge PA i stručni rad, umesto s namenske budžetske linije za uslugu PA, Gradska uprava za socijalnu i dečju zaštitu finansira projektno.

Do septembra je bio priličan izazov u pružanju svakodnevne peer podrške 1 korisniku, kome je Centar pruža od 2019. uz timski pristup i taktiku kojom je zahtevano međusobno uvažavanje sve se promenilo, 18.1. je pružalac rekao da natezanje postoji samo oko svakodневnih poslova koje osoba kojoj pruža podršku ne voli da radi, da ostalo nesmetano teče, od jeseni pomaže vlasniku jednog ugostiteljskog objekta u vezi s poslovima koji nisu fizički teški.

Posredovali smo da se jednoj devojci iz Bjeljine presadi koštana srž na VMA, čije je usluge dugo koristila. Pošto nije imala državljanstvo R. Srbije, a u Tuzli transplantiraju samo srž srodnika, dok je čekala razbolela se od kovida koji je trajao nekoliko meseci i posle trasplatacije na svoj rođendan umrla. Predsednica Centra pisala je mejlom upit VMA i UKC R. Srpske šta će preduzeti da do ovakih situacija više nikad ne dođe jer je smrt nastupila pošto je administracija bila prioritetnija od intervencije. Nismo dobili odgovore.

IZAZOVI U TOKU 2022.

Centar se prvi put od 2013. suočio s tim da je nekome morao da prekine organizovanje usluge PA iz finansijskih razloga i da ne zna kako će pokriti troškove 8 prazničnih dana u 2022. svim asistentima/kinjama i 19 meseci za putne troškove asistenata/kinja u NS, koji ne koriste gradski prevoz ili vlastito vozilo. Za ove dve stavke potrebno je da obezbedimo 1.270.000,00 din.

Suočili smo se s 1 teškom konfliktnom situacijom između korisnice, njene majke i asistentkinje, čiju je eskalaciju pozivom stručnom radniku da hitno ode na mesto događaja odložila organizatorka usluge PA (koja je sve vreme dok on nije stiga bila na telefonskoj vezi s obema, a sprečio ju je on pitanjem da li će korisnica na fakultet i iniciranjem dogovora o tome ko će je na njega odvesti, obavestio CSR, i asistentkinju, koja je u prethodnih trinest-četnaest godina svašta pretrpela i nije mogla više da izdrži manipulativno ponašanje korisnice. Od septembra do decembra svakog meseca bila je neka izazovna situacija koja je tražila medijaciju, do septembra s korisnikom svakodnevne iskustvene podrške, u julu nakon što je majka korisnice podrške u donošenju odluka procenila da dotadašnja pružateljica podrške u donošenju odluka ne bi trebalo više da radi i da nema u nju više poverenja jer, budući da se ne drži dogovora, ne može da organizuje svoje vreme.

Zbog nenajavljenog zapošljavanja dveju asistentkinja kod drugog poslodavca, jedna je prijavljena mesec dana unapred, a druga se zaposlila kod drugog poslodavca na pola radnog vremena jer joj je muž ostao bez posla, suočili smo se s 2 tehničke odjave koje su i knjigovođa i koordinatorka morale administrativno da razrešavaju, jedna je uočena dan nakon tehničke odjave, srećom, na javnom radu od strane NSZ-a i to je relativno lako rešeno, druga nakon 25 dana, kad je inače asistentkinja zbog odlaska u inostranstvo radi lečenja deteta trebalo da bude objavljena i s kojom je upravo zbog toga, na njen zahtev potpisan prvi ikad ugovor o delu za nezaposlenu osobu.

Pošto je priliv donatorskih sredstava u prva 3 meseca 2022. bio veoma mali, odlukom Upravnog odbora Centra s 31.3. prekinuto je pružanje 20 sati usluge nedeljno korisnici iz Sombora kojoj je organizovana od juna 2021. jer živi sama, a Grad Sombor joj odobrava samo 40 sati usluge nedeljno. Nakon odgovora resornog ministarstva na upite Centra u vezi s predstojećom izmenom minimalnih državnih standarda pružanja usluga socijalne zaštite i koji su pod nadležnošću jedinica lokalne samouprave, u smislu da može da definiše svoje, predsednica Centra predložila je i skicirala zahtev da Centar za samostalni život Sombor traži od Grada Sombora uvećanje minimalnog standarda sa 20-40 sati nedeljno, na 20-60 sati nedeljno ili definisanje okolnosti pod kojima osoba koja živi sama ili s članovima domaćinstva koji ne mogu da joj asistiraju, može da ostvari pravo na 60 sati asistencije nedeljno pošto nam je rečeno da 6 trenutnih korisnika/ca asistencije u Somboru ima potrebu za asistencijom minimalno 60 sati nedeljno. Zahtev još uvek nije poslat.

Jedna devojka iz Bačke Palanke, koja se u oktobru obratila Centru za podršku u obezbeđivanju prava na uslugu personalne asistencije još uvek nije ostvarila ovo pravo formalno jer je potpredsedniku Centra i stručnom radniku za uslugu PA rečeno da Opština ne raspolaže sredstvima za uvođenje ove usluge u sistem socijalne zaštite, niti za jednokratnu novčanu pomoć, a suštinski osoba kojoj je usluga potrebna još uvek nije bila spremna da sa svoje strane uradi sve što je potrebno da ovo pravo ostvari.

Centar je prošle godine prvi put, na njihov zahtev, sporazumno zbog pronalaska novog posla i/ili odlaska na rad u inostranstvo prekinuo radni odnos s dvema asistentkinjama i prvom pružateljicom podrške u donošenju odluka jer zbog obaveza i visine zarade nisu mogle da premoste mesec bez iscrpljenosti. Jedna radi u inostranstvu.

U toku prošle godine shvatili smo da nijedan proces ne uspe ukoliko akteri kojih se proces primarno tiče prepuste nekom drugom da reši nešto za njih, to je možda moglo do kraja 2021. jer je bilo niz situacija nepravednih i pritisaka, u 2022. položaj svih ljudi se izjednačio, i ko od nas nije bio spreman da uradi sve što može za ono u čemu je ili ono što nam je zajedno važno, rešenje nije nađeno uprkos volji i trudu svih ostalih, ne može se toliki nivo odgovornosti i posla prepustiti drugima da ga urade samo uz dogovoreno učešće.

Centar ni u 2022. nije sproveo zagovaračku akciju za transparentno javno finansiranje u okviru projekta Građanskih inicijativa, CINS-a i KRIK-a u okviru njihovog projekta Otvoreno o javnim konkursima, odnosno istraživanje transparentnosti javnih konkursa u oblasti socijalne zaštite koje raspisuje Gradska uprava za socijalnu zaštitu, kao što još uvek nije snimio film OGLEDALO STVARNOSTI KROZ OBJEKTIV u okviru Programa SPECIJALNI FOKUS RŽF-a. Prikupljena je građa za istraživanje, izvađeni podaci, izvučeni zaključci, napisan sinopsis filma, u međuvremenu su dve akterke umrle, ali nijedan ni drugi proces nije završen jer ga ni u 2021. ni u 2022. psihički ne bismo izdržale suočavanje s građom i sve što bi trebalo da se prenese i u istraživanje i u film jer se još uvek sve događa, pošto sem finansiranja 5. norme, ništa nije izvesno da će biti finansirano od radnih prava sem rada i nephodna je spoljna podrška različitih aktera u oblasti zaštite socijalnih prava da se u državnim propisima o socijalnoj zaštiti, što trenutno nije

slučaj, eksplicira obavezno zapošljavanje direktnih pružalaca usluga socijalne zaštite kad god je to stalna delatnost, i da se izvrši zajednički pritisak na JLS da to primene jer sadašnja situacija rezultira prevremenom fluktuacijom pošto pružaoci, u Centru još i nekako, nemaju nikakvu sigurnost i mogućnost da ostvare i jedno pravo sem osnovne zdravstvene zaštite. Dok taj proces traje i ne saznamo šta je stvarni razlog zašto Uprava ne može da finansira rad, neophodna je udružena podrška. Proces se mora završiti do oktobra 2023, jer će 8.11.2023. biti 15 godina kako Centar organizuje asistenciju, od kojih je od 2011. do `22. svaku godinu završio s manjkom od 1,5 do 3,5 miliona din. zbog nepotpunog finansiranja od strane Grada ili potpunog odsustva finansiranja u poslednjih 4 ili 5 meseci u godini.

U junu Centar od 2019. na svojim profilima i stranicama na internetu objavljuje informacije vezane za prava i položaj LGBTQIA+ osoba (objavljuje ih inače tokom cele godine, ali u toku meseca nedelje ponosa to planski i ciljano radi prenoseći stavove pokreta, ljudi s ličnim iskustvom i svoje u odnosu na sve što je urađeno ili predstoji da se uradi da bismo postigli punu primenu prava po osnovu seksualnosti i u odnosu na nju). Prošle godine smo to radili i tokom septembra zbog nedelje ponosa, godišnjica otvaranja Savetovaništa iz koga je proistekao Centar najčešće je poslednji dan ovdašnje nedelje ponosa ili je u okviru nje što je prilika da se podvuče šta je važno i šta je to što spaja različite delove pokreta za ljudska prava, prošle godine smo se suočili s ljudskom sramotom i spojem homofobije i ksenofobije, potpunom iracionalnošću i fašističkim vidom „zaštite“ dela stanovništva od iracionalnosti vaspitane i istruirane „većine“ i igranjem ljudima kao pozorišnim lutkama, našta se nije smelo ni regovati i paralelno, u blokadi ličnoj, uraditi sve što je moguće da se novac obezbeđuje. Predsednica je prisustvovala onlajn događaju poslednjeg dana Europrajda i razgovarala s jednom mladom osobom koja joj je rekla: „Oni bi da nas nema, da ne živimo. Ovo je moja zemlja. Želim da živim u njoj. živim u njoj? Gde da odem?“

SARADNJA S DRUGIM ORGANIZACIJAMA I USTANOVAMA

Sem saradnje s RŽF-om, koja se, pored materijalne i nematerijalne podrške, sastojala u razmeni informacija, slanju apela Gradskoj upravi u vezi s neophodnošću finansiranja radnih prava, i spontane reakcije na odgovor Uprave koji je upućen i Centru i RŽF-u i trima od 4 korisnice, koje su pojedinačno poslale svoju reakciju resornoj gradskoj upravi na odgovor da Grad ne može da finansira razvijanje Centra, organizaciju usluge uključujući način ugovaranja rada asistenata/kinja, već samo neto sat uz pripadajuće doprinose po ugovoru o radu, privremeno-povremenim poslovima i ugovoru o delu.

Sedmog aprila, koordinatorka programa i koordinatorka za rad sa zajednicama RŽF-a posetile su nekoliko partnerskih organizacija i inicijativa u Novom Sadu. Među njima i Centar, i to je bio prvi susret uživo predsednice Centra i koordinatorka programa RŽF-a, nakon više od 2 godine saradnje i komunikacije onlajn. Sastanak je bio intezivan i ne baš lak jer je Centar već tada bio suočen sa svim izazovima koji su se intezivirali u narednih 8 meseci.

Supervizorka programa i vršnjačka edukatorka, ugostile su 20.4. grupu studenata/kinja socijalnog rada iz Nemačke, koji su bili u poseti Novom Sadu. Razgovarali su o tome kako vide sebe u budućnosti i svoju ulogu u onome za šta su se opredelili da rade. O tome kakava je situacija što se tiče primene zakona u Srbiji a kakva u Nemačkoj kao i stanja na terenu što se tiče pružanja usluga socijalne zaštite. Potom su svi zajedno otišli u svratište za decu i mlade gde su posle predstave za decu kroz upoznavanje sa radom svratišta razmenili iskustva o zaštiti dece koja žive na ulici.

Supervizorka programa predstavljala je Centar na petodnevnom susretu zajednice: „Utelovljeni aktivizam i hrabrost za odmor“ 4-8. maja 2022. koji je okupio aktivistkinje zemalja Zapadnog Balkana, koje su u procesu pridruživanja EU a koji su organizovali Artpolis iz Prištine

i RŽF. Od organizacije skupa i brige jednih o drugima do podeljenih informacija, emocija, iskustva i zajedničkih uspomena sve je ostavilo trag na supervizorku, koja nam je sve te vrednosti prenela i način na koje su se učesnice međusobno štatile i podržavale. Ponovni dodir i rad sa ženama sa Kosova (njena majka je iz Peći i jedno vreme je i ona živela tamo), doveo je i nju i žene sa Kosova do osećaja zajedništva koji su obogatili kako nju tako i sve nas iz organizacije.

U julu je supervizorka programa Centra bila jedna od voditeljica na radionici o Konvenciji u vezi sa obezbeđivanjem uslova za samostalni život uz podršku u Brčko distriktu, kome su pored roditelja osoba sa smanjenim intelektualnim sposobnostima, i nekoliko mladih s ličnim iskustvom, prisustvovali predstavnici/e Distrikta, način na koji im je predočila sadržaj Konvencije i šta se dobija primenjivanjem, ostavio je utisak na učesnike/ce naročito na pravnicu Distrikta. Nakon nekoliko meseci sazvan je sastanak predstavnika/ca Distrikta Brčko i direktora Sumera u cilju pokretanja svih segmenta obrađenih na dvogodišnjim radionicama za unapređenje samostalnog života mladih sa invaliditetom.

Tokom cele godine u vezi sa situacijom u Novom Sadu, samostalnim životom na evropskom nivou i procesom deinstitutionalizacije na svetskom Centar je komunicirao s Evropskom mrežom za samostalni život, potpredsednica Centra učestvovala je na nekoliko peer radionica korisnika/ca personalne asistencije onlajn, predsednica na prezentaciji nove evropske strategije za osobe s invaliditetom i na regionalnom sastanku za srednju i jugoistočnu Evropu 6-7.7. i na Skupštini ENIL-a u ime Centra 15.10. Sva 3 događaja bila su izuzetno informativna. ENIL je jedina organizacija osoba s invaliditetom koja je u 2022. podržala zagovarački rad Centra za pun obim usluge PA i finansiranje svih prava iz radnih odnosa. S Centrom za samostalni život osoba s invaliditetom imali smo razmenu informacija u vezi s obavezujućom fiskalizacijom, zbog čega su oba centra morala da promene šifru deltnosti za ostvarivanje ciljeva, i sad je 8899 – Ostale usluge socijalne zaštite bez smeštaja. Još uvek CSŽ Srbije, nijedna njegova podružnica ni Centar nisu dobili odgovor Ministarstva na upit da li imamo pravo da naplaćujemo participaciju i da li je za to potrebno izdavanje fiskalnih računa. Knjigovođa Centra za ravnopravno roditeljstvo rekla je potpredsedniku Centra da nemamo, što je izvršni direktor CSŽ-a potvrdio, i Sektor za socijalnu zaštitu resornog ministarstva. Participaciju po čl. 214 Zakona o socijalnoj zaštiti mogu da naplaćuju JLS otvaranjem namenskog računa za participaciju, a po rešenjima CSR-a za svaku osobu koja koristi uslugu, minimalan iznos je 20% uvećanog dodatka za TNP do 40%. Još uvek oba Centra naplaćuju participaciju po osnovu ugovora o međusobnim odnosima sa korisnicima o organizovanju usluge PA, budući da, sem Čačka i Užica, nijedna JLS nema otvoren namenski račun u Upravi za trezor, a samo somborski CSR izdaje rešenja o visini participacije za uslugu PA na inicijativu tamošnjeg CSŽ-a.

CSŽ Sombor pozvao je 3-5 asistenata Centra da se priključe tamošnjoj akreditovanoj obuci za asistente/kinje 16-19.10. Kroz obuku je prošlo po troje asistenata iz Novog Sada i iz Sombora.

Centar se odazvao istraživanjima Građanskih inicijativa, ENIL-a i Fondacije Katalist (Katalistu je umesto popunjavanja upitnika koji je obiman, poslao podatke o prilivima u 2022. i izvorima priliva), ostale, posebno MDRI Srbija, zamolili smo u novogodišnjoj čestitci, da smanje broj istraživanja jer je u vezi s primenom Konvencije u okolnostima potpune neizvesnosti nužno primarno delovanje na terenu i pilotiranje i uvođenje u sistem pristupa ostvarivanju prava na usluge koji nisu dostupne, a Konvencija ih navodi kao nešto što će strane ugovornice obezbediti.

Četnaestog aprila predsednica Centra bila je pozvana da govori na panelu u okviru regionalnog programa Kulturna participacija osetljivih grupa na Filozofskom fakultetu, u kome je učestvovalo 20 studenata/kinja sa studijskih programa Sociologija, Socijalni rad, Pedagogija, Kulturologija, Komunikologija, koji je finansirala EU, a koji se uz učešće susednih zemalja delom odvijao i u Norveškoj, koju su učesnici/e posetili. Uprkos nazivu, prihvatila je učešće uz zahtev da njeno izlaganje bude o kulturnoj participaciji društveno ugroženih grupa, objasnivši da ranjivost, osetljivost i podložnost nečemu ne mogu biti odlike kolektiva, već pojedinačne, a dokle

god ih doživljavamo kao kolektivne, ugrožene društvene grupe biće predmet nečijeg bavljenja. Organizatorica je odgovorila da će biti izmenjeno ne samo u vezi s njenim izlaganjem, već u svim materijalima, što se nije dogodilo. Ostali panelisti bili su Tijana Palkovljević Bugarski, direktorka Galerija Matice srpske; Ivan Milenković, Grupa 484; Žarko Šunderić, Centar za socijalnu politiku. Zamolila je da poslednja govori, pripremila izvode iz Međunarodnog pakta o kulturnim, ekonomskim i socijalnim pravima, i delove ratifikovanih konvencija UN-a, koji se odnosi na kulturna prava, preporučila literaturu i filmove. Sem u izlaganju predstavnika Centra za socijalnu politiku koji je dao teorijski ostvrt na jednakost i nejednakost i na to u kom kontekstu nešto niža nejednakost može da bude podsticaj za stvaranje društvenih prilika u kojima će se postići optimalni nivo jednakosti za sve, na koji se nadovezala iskustvenim aspektom ukazavši da svaka osoba svojim iskustvom utiče na unapređenje nivoa opšte ravnopravnosti, sve ostalo na skupu održavalo je abilizam, ksenofobiju i rasizam, na koje niko sem nje i delmično, izvršnog direktora Centra za socijalnu politiku nije eksplicitno reagovao. U odnosu na to izmenila je de planiranog izlaganja ukazujući na posledice prethodno iznetog, okolnosti pod kojima se deo navedenih događaja odvijao i na moguće pristupe rešenjima da do pomenutih i sličnih okolnosti ne dođe. Tog dana je bio i sastanak sa svih šestoro asistenata organizatorke servisa i s njom, na kome su izneti gnev i nezadovoljstvo od strane četvoro, na koji je i ona reagovala na sličan način. Ljudi jedni druge nisu videli. Predsednica i njena asistentkinja, koja je inače prvo asistirala organizatorci, pokušale su da ukažu na rešenja, od kojih je organizatorica samo jedno prihvatila. Od juna do septembra, sve četvoro su otišli na svoju inicijativu, jedan je otišao iz Novog Sada, ostale 3 zaposlile su se na drugim radnim mestima, prethodno ostvarivši pravo na naknadu u slučaju nezaposlenosti. Tog dana, stručni radnik i koordinatorka razgovarali su s korisnikom asistencije, čiji su roditelji posumnjali da mu krade stvari, što se u decembru pokazalo kao tačno i sedmog decembra najavljen mu je otkaz koji je prihvatio. U međuvremenu je bio niz situacija, koordinatorka je uživo uočila tendenciju materijalnog iskorišćavanja 7.4, kad je prvi put upoznala asistenta, koji je rekao da korisnik planira da se preseli u zaseban stan s asistentom i asistentovom devojkom, čiji će troškovi biti plaćani od korisnikove penzije. Koordinatorka ga je pitala ukoliko će korisnik sve uložiti, u čemu će biti njegovo učešće. Preporučili su stručni radnik i ona da se saradnja s asistentom prekine, ali je korisnik odlučio da nastavi jer mu je asistencija većim delom odgovarala, a on lično nije video koliko je predmeta imao pre nego što su nestali. U novembru je napisao izjavu zbog čega želi da prekine saradnju navodeći dokaze i registrovanu promenu ponašanja.

Na završnom događaju programa o kulturnoj participaciji deo o kulturnoj participaciji osoba s invaliditetom predstavio je književnik Siniša Tucić. Centar je na skupu predstavljala Ljiljana Čakmak, članica Nadzornog odbora Centra i organizatorica servisa personalne asistencije, koja je u mladosti pevala u Horu SVETOZAR MARKOVIĆ, posećuje veći deo muzičkih događaja, odlazi na predstave i izložbe i organizatorica je umetničkih događaja u svrhu prikupljanja sredstava za uslugu PA, koja joj je neophodna 24 sata uz angažovanje šestoro asistenata zbog rasporeda smena i odmora i potrebe za asistencijom dveju osoba pri svakom podizanju.

Imajući u vidu iskustvo s panela u aprilu u okviru ovog projekta, predsednica Centra, predložila je organizatorci i moderatorki skupa, da se Fakultet, prilikom najave uvodničara/ki, ogradi od stavova koji će na skupu biti izneti. Dobila je odgovor da Fakultet ne može uticati niti se može ograđivati od stavova govornika/ca, ali da je dobro to što će biti dosta aktivista/kinja, što će omogućiti da se iznesu različita mišljenja. Predsednica je iz toga shvatila, kao iz niza drugih situacija komunikacije sa akterima izvan Centra, a delimično i od samih ljudi koji u Centru rade ili su na njega upućeni tokom cele prošle godine, da se još uvek očekuje imunost aktivista/kinja (s ličnm iskustvom) na iznošenje predrasuda i diskriminišućih stavova, kao da to na njih ne utiče. Ljiljana Čakmak izričito je svim učesnicima navela da bezmalo sve izrečeno treba da zaborave jer je pogrešno i da upamte da sve treba direktno govoriti bez eufemizama „ranjive ili osetljive“ grupe nego da smo svi ravnopravni i da kultura pripada svima i sve treba da bude pristupačno svima i nipošto ne praviti „zabrane“ za neku grupu i ne deliti ljude na mi i vi.

Supervizorka programa i potpredsednik Centra učestvovali su 12.9.2022. radionici „Procena uticaja propisa i javnih politika na osetljive društvene grupe“ u organizaciji A 11 - Inicijative za ekonomska i socijalna prava i Poverenika za zaštitu ravnopravnosti. Oboje su na skupu pomenuli da je promena normativa u soc. zaštiti prioritet i definisanje obaveznosti finansiranja radnih prava direktnih pružalaca. Supervizorka je nakon skupa prenela utisak da je domnirala relacija mi-vi.

Potpredsednik Cetra prisustvovao je sastanku partnera Filozofskog fakulteta, na poziv Fakulteta upućen Centru, s kojima Fakultet ima potpisan ugovor za obavljanje stručne prakse u vezi sa studijama jezika i književnosti, sociologije, filozofije i istorije. Nije sklopljen ugovor jer u ovim oblastima Centar ne može da organizuje stručnu praksu, sem delom iz sociologije, filozofije i istorije. Imamo ga s Odsekom za socijalni rad i od osnivanja Odseka za medijske studija imamo neformalnu, ali kontinuiranu saradnju. Centar je jedan od izvora informacija za medijske produkte studenata/kinja, godinama unazad prenosi informacije na predavanjima ili dostavljanjem literature i primera o izveštavanju o osobama sa invaliditetom i nužnost sinkretičkog pristupa tekovinama ljudskih prava u svim granama savremene humanistike, uključujući žurnalistiku.

Predsednica Cetra prisustvovala je 19.10 onlajn javnoj debati Fodacije Centar za demokratiju, Vladimir Lalošević, predsednik Unije poslodavaca Vojvodine; dr Veselina Pelagić, predsednica Upravnog odbora Fondacije za istraživanje i razvoj, bezbednost hrane i eko zdravlja; Duško Medić, medijski i ekološki analitičar; Miloš Đajić, Centar modernih veština; Darija Šajin, Arhus Centar; Nataša Vučković, Fondacija Centar za demokratiju; Vladimir Gvozdrenović, Savez samostalnih sindikata grada Novog Sada i opština. Izlaganja dr Pelagić, Duška Medića i Vladimira Gvozdrenovića bila su korisna za rad Centra u odnosu na to kako se formira vrednost zarade, šta se sa njom može u toku meseca ostvariti i da li i kako to utiče na ekološku svest ljudi. Pošto je prenos na Zoomu prekinut nakon 2 sata od početka, predsednica se mejlom obrtila Fodaciji, zbog toga što je Organizacije ČEPOM DO OSMEHA predstavila svoje akcije kao primer dobre prakse za primenu zelene agende, napisavši da je u redu reciklirati čepove ili bilo koje druge sirovine ali da se pomagala po Konvenciji UN o pravima osoba s invaliditetom moraju nabavljati na osnovu sistemskih rešenja koja su definisana u zakonima usklađenim s Konvencijom. Organizatorka je odgovorila da će preneti mejl uvodničarima. Izostala je reakcija.

Sutradan i narednog dana supervizorka programa i vršnjačka edukatorka prisustvovala su konferenciji u organizaciji FCD na temu Kako do dostojanstvenog rada žena? Ishodi prvog dana bili su jako važni jer je ukazano na nužnost plaćanja svih radnih prava. Međutim, u jednom trenutku neko od prisutnih pomenuo je da nam sad dolaze Kinezi, Arapi... i da više neće biti isto, što je bilo drugi put u 6 meseci da je neko iz Centra svedočio prikrivenoj ksenofobiji tamo gde se ona najmanje može očekivati, što nas je zabrinulo.

Novosadsko udruženje studenata s invaliditetom uputilo je poziv Centru da neko od njegovih predstavnica/ka govori o usluzi PA na okruglom stolu koji organizuju o položaju osoba s invaliditetom. Koordinatorica je predložila da na skupu o usluzi govore potpredsednica Centra, koja nije mogla da ode zbog obaveza, i prethodna organizatorica servisa. Kako je dan pred 3.12, NSUSI na instagramu objavljivao iskaze svog članstva o Međunarodnom danu osoba s invaliditetom, i nekoliko njih je iznelo stav da se o pravima osoba s invaliditetom treba govoriti cele godine ne samo tog dana i da se 3.12. daje veća važnost nego što je zaslužuje, predsednica Centra je najpre Mariji - Maci Obrovački, prethodnoj organizatorici servisa PA, predložila da prenese skupu razloge zbog čega se obeležava Međunarodni dan osoba sa invaliditetom, a kad je videla da NSUSI nastavlja da objavljuje slične iskaze, pozvala je predsednicu NSUSI-ja i pitala je za razloge. Dogovorile su se da predsednici NSUSI-ja prosledi mejl prvobitno upućen koleginciji koja je trebalo da govori na skupu. Nijedna predstavnica Centra, jedna zbog ranije dogovorenih obaveza, a druga zato što nije mogla da organizuje asistenciju, nije prisustvovala događaju Podstaknut iskustvom u vezi sa NSUSI-jevim skupom, Centar je neplanirano objavio saopštenje za javnost ukazujući na opštu ugroženost od međusobnog onemogućavanja. Portal Autonomija.info preneo je suštinu saopštenja, dok je Dijalog.net dopisao da se to odnosi na osobe sa invaliditetom.

ODNOSI S JAVNOŠĆU U TOKU 2022.

Pored saradnje s Autonomijom.info, koja je objavila 2 članka predsednice povodom događaja u Novom Sadu i neprimerenog postupanja države, MUP-a, dela javnosti i tihe reakcije ostatka, u vezi sa zabranom Evropajda i sprovođenjem desetak hiljada ljudi putanjom koja inače traje 10 min. uz pratnju 7000 policajaca i u vezi sa sečom šume na Šodrošu, i srž Sapštenja Centra povodom 3. decembra, koje je preneo Dijalog.net. stručni radnik gostovao je u Emisiji PROBUDI SE TV Nova S, organizatorica usluge u vestima Kanala 9, i pored najveće CF kampanje, oboje su se fokusirali na nezakonitost i štetnost nefinansiranja radnih prava direktnih pružalaca usluga soc. zaštite, proces obezbeđivanja servisa PA u Srbiji i NS predstavile su koordinatorka i organizatorka servisa u Podcastu REAGUJ NDNV-a, koji je obuhvatio sve ključne tačke, jedini su izazov predstavljale generičke fotografije koje su u postprodukciji novinarka i uredništvo Portala Autonomija. Info izabrali uz link za podkast i njegov transkript na samim stranicama podkasta i na FB stranici portala jer obezličavaju osobe sa invaliditetom i svode ih na korisnike kolica, deo je naknadno zamenjen fotografijama sagovornica u podkastu u različitim životnim situacijama u kojima je 1 od njih koristila asistenciju.

Četrnaestog jula snimljen je intervju s predsednicom Centra, prvi hronološki od 14 sa sagovornicima širom Evrope za posebno izdanje časopisa DISABILITY AND JUSTICE posvećenog obeležavanju pola veka od početka međunarodnog pokreta za SŽ. Intervjue za Žurnal snimio ENIL. Predsednica Centra učestvovala je 4-6.7. onlajn na Regionalnom sastanku ENIL-a o samostalnom životu i 15.12. na njegovoj izbornoj Skupštini. Na sva 3 događaja ispisala je i rekla da iskustvo osoba s oštećenjima treba nadalje da bude povod za ukazivanje na opšte međusobno onemogućavanje i da tekovine pokreta za samostalni život u tom delu treba da se prenesu u širi društveni kontekst oslanjajući se na vekovno iskustvo osoba s oštećenjima i na način preživljavanja različitih situacija, počevši od toga da su oštećenja i smanjenja sposobnosti neminovna posledica rata.

U vezi s aktivnostima Centra u medijima su objavljeni sledeće vest, članci, podkast, izjave, intervju i prilozi:

- Koncert hora „Novosadske šmizle“ danas u Kulturnom centru Novog Sada, na kome je prikupljan novac za troškove asistencije koje Grad ne pokriva na inicijativu Hora i organizatorke servisa, <https://www.021.rs/story/Novi-Sad/Vodic/299406/Koncert-hora-Novosadske-smizledanas-u-Kulturnom-centru-Novog-Sada.html>, 6.3.2022.
- Ishodi rada Centra iz 2021. i šta nas očekuje u 2022, <https://www.czuns.org/ishodi-rada-centra-iz-2021-i-sta-nas-ocekuje-u-2022/> od 6.4.2022
- Milica Mima Ružičić Novković: Ljude samostalnim čini pravo na izbor, <https://autonomija.info/milica-mima-ruzicic-novkovic-ljude-samostalnim-cini-pravo-na-izbor/>, 6.5.2022.
- Prilog TV HIT Brčko o radionici o Konvenciji UN o pravima osoba s invaliditetom, a u vezi s izmenama Zakona o radu u Brčko distriktu (od 3:46 min.) <https://youtu.be/KKa3wgueztQ>
- 108 epizoda podkasta REAGUJ Nezavisnog društva novinara Vojvodine o usluzi personalne asistencije <https://reaguj.souder.fm/episode/108-odnos-prema-personalnoj-asistenciji>. 6.7.2022.
- Podkast Reaguj!: Država šteti na dostojanstvu, <https://autonomija.info/podkast-reaguj-drzava-stedi-na-dostojanstvu/> od 8.7.2022.
- Intervju s predsednicom Centra i koordinatorkom programa, snimljen 15.7.2022, 1 od 14 intervjuova u okviru posebnog izdanja Časopisa DISABILITY AND JUSTICE (INVALIDNOST I PRAVDA) s temom SAMOSTALNI ŽIVOT U EVROPI I IZVAN NJE

- povodom 50 g. Svetskog pokreta za samostalni život osoba s invaliditetom
<https://www.youtube.com/watch?v=VDITetDBUGk>
- Pokrenuta kampanja prikupljanja novca za personalne asistente u Novom Sadu i Subotici, <https://www.021.rs/story/Novi-Sad/Vesti/312309/Pokrenuta-kampanja-prikupljanja-novca-za-personalne-asistente-u-Novom-Sadu-i-Subotici.html>, 24.7.2022.
  - Centar Živeti uspravno: Kampanja za donacije za dva personalna asistenta za osobe s invaliditetom, <https://autonomija.info/centar-ziveti-uspravno-kampanja-za-donacije-za-dva-personalna-asistenta-za-osobe-sa-invaliditetom/> i <https://dijalog.net/centar-ziveti-uspravno-pokrenuo-donatorsku-kampanju-za-dva-personalna-asistenta-za-osobe-sa-invaliditetom/>, 25.7.2022.
  - Nova kampanja Centra Živeti uspravno, <https://www.kanal9tv.com/nova-kampanja-centra-ziveti-uspravno/>, 26.7.2022.
  - DOPRINESIMO DOSTUPNOSTI USLUGE PERSONALNE ASISTENCIJE OSOBAMA S INVALIDITETOM, <https://www.czuns.org/doprinesimo-dostupnosti-usluge-personalne-asistencije-osobama-sa-invaliditetom-2/>, 27.7.2022.
  - Gostovanje potpredsednika Centra i stručnog radnika u emisiji PROBUDI SE TV NOVA S, 27.7.2022. u 8.8:
<https://www.facebook.com/probudise.nova/videos/469515228341816>
  - JOŠ UVEK JE POTREBNA DONATORSKA PODRŠKA USLUZI PERSONALNE ASISTENCIJE, <https://www.czuns.org/jos-uvek-je-potrebna-donatorska-podrska-usluzi-personalne-asistencije/>, 14.10.2022.
  - Milica Mima Ružičić Novković: Zašto nas se svih tiču zahtevi Parade ponosa i ovde i bilo gde na svetu, <https://autonomija.info/milica-mima-ruzicic-novkovic-zasto-nas-se-svih-ticu-zahtevi-parade-ponosa-i-ovde-i-bilo-gde-na-svetu/>, 19.9.2022.
  - izjava koordinatorke usluge PA u okviru priloga povodom Međunarodnog dana osoba s invaliditetom u Emisiji novosti RNS1 emitovane 3.12. u 15 č. (od 8.36 do 11.11 min. emisije)
https://media.rtv.rs/sr_lat/novosti/78981?fbclid=IwAR1mAzrtL001J0X9iMQ3Gv94Zmles4z8TkMOZj9cxiOTiAFLkK-2ok6e048
  - Saopštenje Centra povodom Međunarodnog dana osoba sa invaliditetom
<https://www.czuns.org/povodom-3-decembra-medjunarodnog-dana-osoba-sa-invaliditetom/>
  - Osnovnu poriku saopštenja preneo je portal Autnomija.info
<https://www.czuns.org/povodom-3-decembra-medjunarodnog-dana-osoba-sa-invaliditetom/>
  - bezmalo celo Dijalog.net (<https://dijalog.net/rad-na-unapredjenju-polozaja-osoba-sa-invaliditeta-mora-se-zasnivati-na-omogucavanju-njihovog-nesmetanog-zivljenja-i-drustvenog-ucesca/>),
  - Obaveštenje o uspešnom završetku kampanje grupnog prikupljanja sredstava i poziv za nastavak doniranja: <https://www.czuns.org/uspesno-završena-kampanja/>
  - Poziv na kraju 2022. da u 2023. u punoj meri primenjujemo ratifikovane međunarodne ugovore o ljudskim pravima <https://www.czuns.org/u-2023/>

Sajt Centra redizajniran i ažuriran, postavljen je 10. decembra 2016. godine.
Statistika za 2022. godinu sumirana je za oba protokola http i https mogućnosti pristupa ka sajtu. Zabeleženi statistički parametri za 2022. godinu iznose:

Ukupan broj korisnika: 18.136
Ukupan broj sesija na sajtu: 41.949

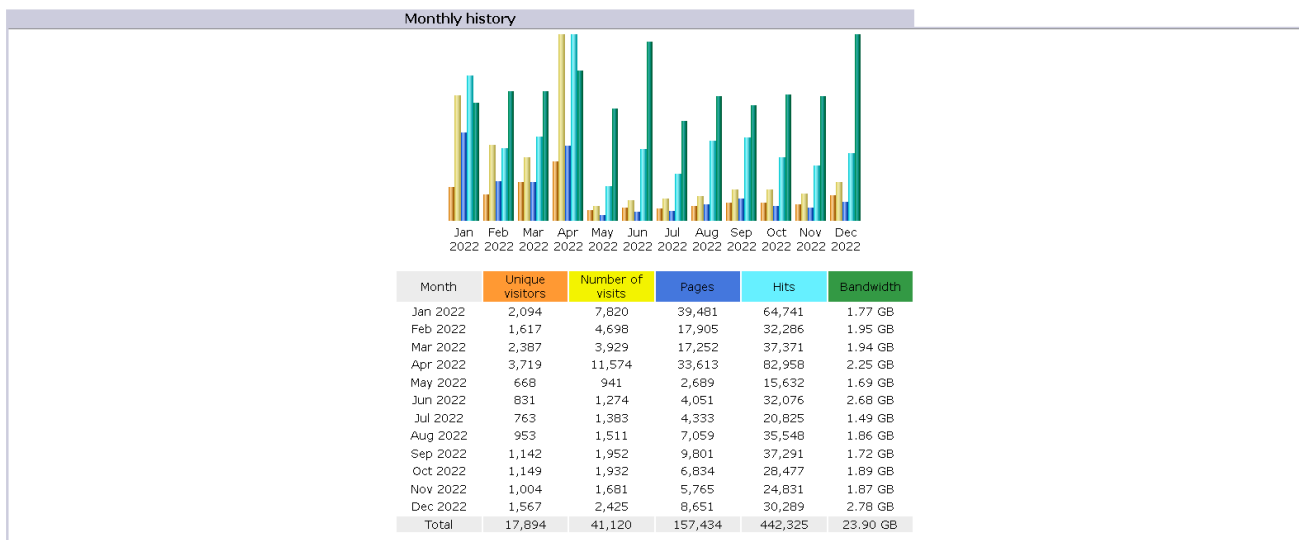
Stranice sajta pregledane su 159.364 puta.

Do 12. 3. 2023. 1.419 FB korisnika prati stranicu Centra, na Instagramu 321, na Tviteru 186 ljudi/organizacija prate nalog Centra.

Prilažemo grafički prikaz statističkih podataka oba protokola:

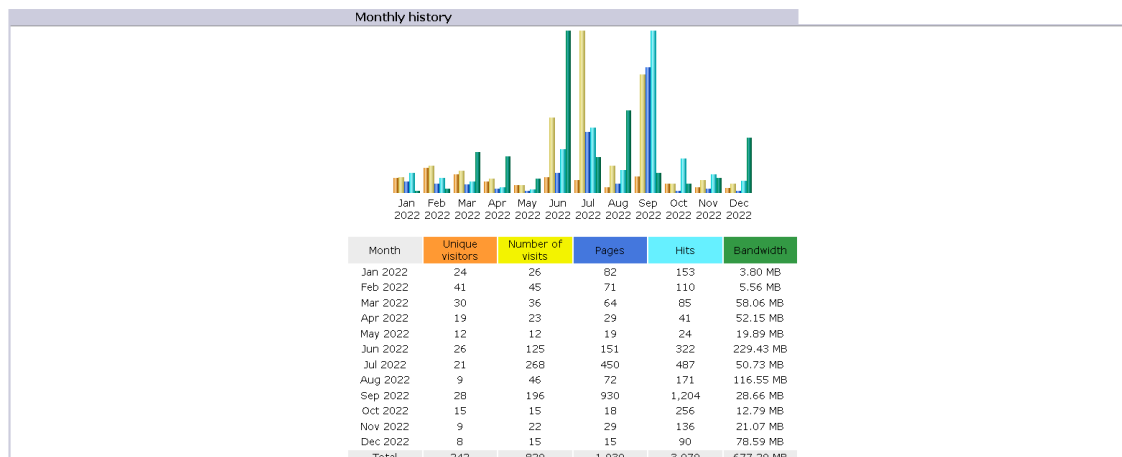
Summary					
Reported period	Year 2022				
First visit	01 Jan 2022 - 00:11				
Last visit	31 Dec 2022 - 22:48				
	Unique visitors	Number of visits	Pages	Hits	Bandwidth
Viewed traffic *	<= 17,894 Exact value not available in 'Year' view	41,120 (2.29 visits/visitor)	157,434 (3.82 Pages/Visit)	442,325 (10.75 Hits/Visit)	23.90 GB (609.45 KB/Visit)
Not viewed traffic *			471,022	764,116	34.01 GB

* Not viewed traffic includes traffic generated by robots, worms, or replies with special HTTP status codes.

Summary					
Reported period	Year 2022				
First visit	01 Feb 2022 - 00:16				
Last visit	31 Dec 2022 - 10:23				
	Unique visitors	Number of visits	Pages	Hits	Bandwidth
Viewed traffic *	<= 242 Exact value not available in 'Year' view	829 (3.42 visits/visitor)	1,930 (2.32 Pages/Visit)	3,079 (3.71 Hits/Visit)	677.29 MB (836.6 KB/Visit)
Not viewed traffic *			135,139	205,860	1.48 GB

* Not viewed traffic includes traffic generated by robots, worms, or replies with special HTTP status codes.

FINANSIJSKO POSLOVANJE CENTRA U 2022. GODINI

Priliv donatorskih sredstava u prvih 6 meseci 2022. bio je jako nizak, pokušaji da kontaktiramo fondacije, od kojih je deo predstavnica bio prisutan na Susretu u maju u Vrdniku, i nekoliko međunarodnih fondacija u oblasti prava osoba s invaliditetom, nije uspeo. Shvatile smo da se i fondacije u inostranstvu i najveći deo prisutnih u Srbiji drže okvira i formi koji traže da se teren spram njihovih ciljeva koriguje umesto da prate potrebe na terenu. Morali smo da pozajmimo u aprilu 260.000 din od Građanskih inicijativa da bismo isplatili februarske i martovske zarade dvema asistentkinjama u Beogradu i Subotici i avgustovsku i septembarsku i putne troškove u Somboru. Pozajmica je vraćena 27.2.2023, U toku juna predložili smo koordinatorki programa RŽF-a, da RŽF, budući da iz nepoznatih razloga nije pokrenuta najavljena kampanja grupnog prikupljanja sredstava na sajtu www.donacije.rs, kad njegova platforma za onlajn donacije bude slobodna, ustupi Centru za kampanju kojom bi se pokrili troškovi naknada za bolovanje i godišnji odmor u NS i asistencija korisnici u Subotici od juna do septembra. Platformu smo koristili od 24. jula do 30. septembra za potrebe kampanje [DOPRINESIMO DOSTUPNOSTI USLUGE PERSONALNE ASISTENCIJE OSOBAMA SA INVALIDITETOM](#) Putem platforme donirano je 4.000,00 din. Jedan od razloga koji su ljudi iz inostranstva navodili kao prepreku jeste što nije omogućeno plaćanje putem PayPalla, ali se niko od ljudi iz inostranstva, uključujući bivše zaposlene Centra, kojima smo poslali informaciju da mogu da doniraju, nije odazvao. Pored toga kampanja je počela u vreme protesta protiv GUP-a i protesta poljoprivrednika, nije bilo moguće da ne reagujemo protiv nasilja i da damo prednost informisanju javnosti o nasilju ispred Skupštine APV i da se javno izjasnimo protiv njega, što je stavilo u fokus nešto drugo, a ne kampanju.

U toku jula nekoliko privrednika i pojedinki koji do sada nisu donirali odazvalo na lični poziv organizatorke servisa, njene asistentkinje, psihološkinje NSZ-a koja često radi selekciju i testira kandidate/kinje koji se zapošljavaju u Centru, zahvaljujući čemu je u toku 2022. od septembra do decembra je uplaćena donacija od po 300 evra mesečno i nastaviće se u 2023, što je indirektni rezultat kampanje u okviru koje je od 24.7. do 30.12. donirano 562.615 din, predviđena suma bila je 557.000,00 din. Godinu smo završili s manjkom od 2.975.000 din, koji je do 27.3.2023. smanjen na 2.360.120,00 din, a odnosi se na period jun 2020-decembar 2022, 1.493.000,00 din. je manjak iz prošle godine, 75.000 din je jedna neisplaćena nakada za neiskorišteni godišnji odmor u 2022, ostalo se odnosi na 2021, od čega 490.000 din. još uvek nije obezbeđeno za studentkinju iz Doboja, čiju uslugu od avgusta 2021. finansira Grad Novi Sad jer je nakon 2 godine od dolaska u NS, stekla pravo, prvo na državljanstvo, posle godinu dana, a potom na finansiranje usluge iz budžeta Grada Novog Sada.

Nakon što je 1.9. potpisan ugovor o donatorstvu s Kladonicom Mozart za donaciju od 86.800,00 din. kroz akciju Humanitarni tiket u podne u okviru koje je Centar podržao košarkaš Željko Rebrača, Centar je na mesec dana od Građanskih inicijativa pozajmio iznos od 96.000 din. da bi se mogla isplatiti zarada supervizorki programa, pošto je preliminarno u očekivanju jedne najavljene donacije, uz saglasnost RŽF-a, deo plate koordinatorki predsednice Centra i koordinatorki servisa PA i njene, prebačen na asistenciju korisniku iz Beograda. Pozajmica je vraćena 13.9.2022.

Sledi tabelarni prikaz realizovanih programa u 2022. s pojedinačnim izvorima i iznosima sredstava:

REALIZOVANI PROGRAMI CENTRA U 2021. GODINI I SVI POJEDINAČNI IZVORI I IZNOSI SREDSTAVA

1	Servis personalne asistencije	Budžet Grada Novog Sada - Direktno finansiranje personalne asistencije s namrenske budžetske linije (rad asistenata/kinja bez drugih troškova)	23,719,654.81
2	Servis personalne asistencije i peer podrška	Budžet Grada Novog Sada - Gradska uprava za socijalnu i dečju zaštitu i konkurs (januar-novembar sve sem direktne asistencije, putnih troškova asistenata i obuke asistenata/kinja)	2,999,980.00
3	Servis personalne asistencije, podrška u donošenju odluka i peer podrška	Budžet Grada Novog Sada - Gradska uprava za socijalnu i dečju zaštitu Ikonkurs (januar-novembar sve sem direktne asistencije, putnih troškova asistenata i obuke asistenata/kinja)	280,000.00
4	Servis personalne asistencije i peer podrška	Budžet Grada Novog Sada - Gradska uprava za privredu – javni rad	1,079,500.00
5	Servis personalne asistencije	Rekonstrukcija ženski fond	3,139,273.00
6	Servis personalne asistencije	Rekonstrukcija ženski fond – pojedinačne onlajn donacije kroz kampanju grupnog prikupljanja sredstava za uslugu PA	4,000.00
7	Podrška u donošenju odluka 1 devojci s Daunovm sindromom	Interventni grant Rekonstrukcije ženski fond	149,707.00
8	Servis personalne asistencije	Sopstveni prihodi - participacija korisnika/ca – Novi Sad	782,690.29
9	Servis personalne asistencije	Sopstveni prihodi - participacija korisnika/ca – Novi Sad za 2023.	8,200.00
9	Servis personalne asistencije	Sopstveni prihodi - participacija korisnica – Subotica	144,000.00
10	Servis personalne asistencije	Sopstveni prihodi - participacija korisnica – Doboj	10,000.00
11	Servis personalne asistencije	Sopstveni prihodi - participacija korisnica – Sombor	9,400.00
12	Servis personalne asistencije	Sopstveni prihodi - participacija korisnica – Beograd	18,090.00
13	Servis personalne asistencije	Lične donacije članstva, saradnika/ca i umetnika/ca i građana kroz akcije prikupljanja sredstava i na ličnu inicijativu	628,665.83
14	Peer podrška	participacija korisnika	11,700.00
15	Donacije za rad Centra	Donacije poslovnog sektora	537,400.00
UKUPNO			33,522,260.93

Pedsedavajuća
mr Milica Mima Ružičić-Novković